

Jozo Tomašević Koška

**HRVATSKA U DVIJE JUGOSLAVIJE
1931. - 1981.**

Izbor povijesnih zapisa o tom vremenu

Autor: Jozo Tomašević-Koška

Redaktor i jezični
suradnik: Marijana Togonal

Kompjuterska
obrada: Ksenija Papić, Zagreb

Izdavač: Vlastita naklada

Naklada: 500 primjeraka

Tisak: A. G. Matoš d.d. Samobor

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 94(497.5) "1918/1945"

TOMAŠEVIĆ, Josip

Hrvatska u dvije Jugoslavije : 1931. -
1981. : izbor povijesnih zapisa u tom
vremenu / Jozo Tomašević-Koška. - Zagreb :
vlast. nakl., 2004.

ISBN 953-97200-2-8

I. Hrvatska povijest -- 1918. - 1941.
II. Hrvatska povijest -- 1941. - 1945.

441014058

Ovu knjigu posvećujem uspomeni na fra Dionizija Lasića, napaćenog intelektualca posve predanog vjeri i radu za doprinos održavanju zajedništva i pripadnosti vjeri i narodnosti svojih otaca. Rođen je 1913. godine u Uzarićima, gimnaziju je završio 1933. u Širokom Brijegu, filozofiju s teologijom uči u Mostaru i završava u Schwazu, u Austriji 1939. godine.

Visoku bogoslovsku školu završio je u Rimu 1943. te je odmah postavljen za profesora duhovnog bogoštovlja u Mostaru, i tu dužnost obnaša do veljače 1945. godine. Tada naime franjevačko starješinstvo ostavlja slobodne ruke svima iz svojeg reda da se sklone gdje misle da je najbolje.

Fra Lasić se sa svojim bogoslovima upućuje na sjever, u Zagreb, gdje ih razdvajaju sudbine križnih putova, smrti, ranjavanja, izmorenosti...

Uz pomoć celjskog župnika Žagara tri mjeseca (za Hrvate najtežim trenucima) bio je u jednoj slovenskoj župi, da bi zatim pobjegao u Austriju, a odatle u Rim gdje je bio postavljen za meštra klerika u kolegiju sv. Ante.

Godine 1951., u Rimu postaje profesorom duhovnog bogoštovlja, što ostaje sve do 1975. Poslije 1976. pa do 1983., privremeni je urednik hrvatskoga katoličkog tjednika "Danica" kao i urednik godišnjaka "Hrvatski kalendar" (oba Chicago). Od 1984. - 1995. upravitelj je Hrvatskog etničkog instituta u Chicagu, kad se vraća u svoju Hercegovinu i Hrvatsku.

Svi smo mu zahvalni za njegovo veliko djelo "Pleterni ukras" od najstarijih vremena do danas, objavljeno u Chicagu 1995. To kapitalno djelo enciklopedijskog formata, s više od 900 stranica svjetskog je značaja.

Taj čovjek neumorna duha umro je u Franjevačkom samostanu u Širokom Brijegu 1998. godine. Meni je uzor potpune predanosti vjeri, naciji i neumornom radu za dobrobit svojega naroda. Da mi nije bilo njega, ne bi upoznao niti njegova nećaka Tomu Kraljevića koji mi je, na njegovu preporuku, izdašno pomagao u svim mojim stručnim i povijesnim knjigama. To ostaje razlogom moje neizmjerne zahvalnosti obojici.

Autor

PREDGOVOR

Zasićeni smo sumnjivim zapisima naše povijesti prošlog stoljeća pa se ne treba čuditi da smo nepovjerljivi spram njih. Nepovjerljivi smo i prema tekućim, dnevnim zapisima. Često puta uzdahnemo i kažemo: »Bog zna kakva je istina«. Zbog toga, gotovo u pravilu ispitujemo, analiziramo, zaključujemo, sažimamo naša zapažanja o ispravnosti postupaka, nazivlja, pojmova i elemenata što čine sklop zavisnih čimbenika koji su utjecali da se tako napisano i dogodilo. Dakle, sve to operativno istražujemo, zapravo rekonstruiramo prošlost retrospekcijom bitnih čimbenika što nam je formula za razmatranja kojima bismo saželi makroosvrt teme na kojoj radimo. U ovome slučaju to je makroosvrt na odumiranje Hrvata u 20. stoljeću.

Odabrano je bitno razdoblje od pedeset najnepovoljnijih godina toga vremena u kojem su se događale najveće ideološke i ekonomske obmane, a koje su uzrokovale egzodus (selidbe, bjegove, protjerivanja, likvidacije) s rodne grude, kao i režimska naseljavanja drugih naroda na te prostore. Dakako da su tome uzrok najviše bili ratovi i njihov kontinuitet na ovim prostorima tijekom gotovo cijelog prošlog tisućljeća, a poglavito treba izdvojiti I. i II. svjetski rat. Ratovi su dali pečat i drugim narodima, a ne samo nama. Oni nisu nikome donijeli dobra, osim obijest pobjednika i kolonije, no i to u konačnici splasne. Malim narodima nisu donijeli čak ni kolonije, a ako se od njih neki i uzjogunili pomislivši da je pobjednik, njemu, prije nego velikima, prisjedne lažna pobjeda. Pobjedama velikih su najviše doprinijela nova i savršenija oružja, ali i veliki stratezi poput Hitlera, Staljina, Churchilla, Eisenhowera. Neki od njih su bili genijalni vojskovođe, ali i zločinci koji su uzrokovali velika zla. Hitler je ušao u povijest kao zločinac zbog holokausta, Staljin zbog nasilne kolektivizacije, Mao Ce Tung zbog kulturne revolucije, Pol Pot zbog svojih Polja smrti, Milošević zbog etničkog čišćenja, Amerikanci, globalno rečeno, zbog Vijetnama, itd. U tom stoljeću čovječanstvo je krenulo u svemir, a taj poticaj je zahitijevao silan razvoj znanstvene tehnologije i povukao za sobom i znanstvena otkrića neophodne tehnike. Nažalost, i razarajuće nuklearno oružje.

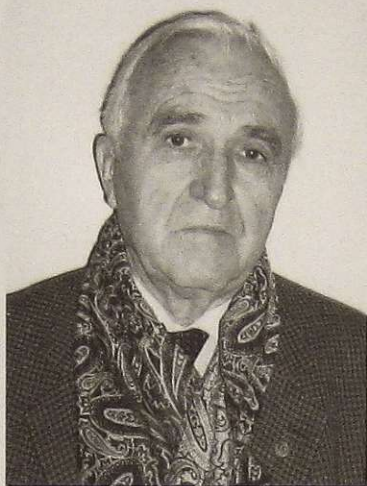
U tom stoljeću rodili su se i svojim djelima zadužili čovječanstvo Mahatma Gandhi, Ben Gurion, Martin Luther King, Ivan Pavao II., Ronald Reagan, Lech Walesa, Nelson Mandela i toliki drugi. Dakle, osim najtužnijih i najužasnijih velikana bilo je i najhumanijih uzora za građenje ljudskosti, a ne samo uništavanje.

Prošlo je stoljeće obilovalo pobjedama, nepravednim mirovnim ugovorima, uspavanostima na lovorikama pobjeda, bremenima ratnih reparacija koje su rađale revanšizme da bi se iz ovih rađali novi razni »šizmi« od kojih nijedan nije

bio pravedan. U postupcima svojih borbi svaki je od njih za ostvarenje ciljeva uvijek i iznova rađao nove ratove, nova razaranja, nove žrtve, nova zla.

Sve je to pogađalo ponajviše narode na čijem su se teritoriju ti ratovi vodili. Te vjetrometine za ratove uvijek se odvijaju ili u granicama kolonija ili na granicama interesnih sfera. Hrvatsku, makar je mala, to ne može zaobići tim više što joj nikada neće biti umanjena odgovornost za dio mora koje je uvijek nekom granica, osim njoj samoj. Ta blagodat jest bogatstvo, ali i odgovornost koja zahtijeva ili snagu ili lukavstvo, a Hrvatskoj je prečesto nedostajalo i jednoga i drugoga. U tom stoljeću, čak i da je počelo čisto kao rijeka na izvoru, nakupilo se ili prilijepilo puno mulja; mafijaških krađa, uličnih ubojstava, eksploatacija, bezobzirne korupcije, izokretanja religijskih doktrina, ucjena, prijevara, razbojstava i drugih danas previše inteligentno osmišljenih zala za kakva čovječanstvo do tada nije znalo. Jedno od najvećih zala je bilo što su apsolutizmi perfidnim formulama izokrenuli demokraciju upotrebljujući upravo tu riječ pa smo imali takvu praksu da se na izborima natjecao samo jedan kandidat, a biranje tog jedinog mogućeg pobjednika nazivalo se izborima. Takva »silovanja demokracije« bila su čisti napad na zdrav razum. U »normalnu« praksu uvuklo se i zahtijevano je prešućivanje istine o nekome ili nečemu. Ne prihvatiti to uzimalo se kao kažnjivo djelo. Treba li još reći da su se nepoželjne knjige i dokumenti spaljivali i nekoliko godina nakon završetka rata, kada je u pravilu trebala početi funkcionirati kakva-takva pravna država. Konačno, od svih nedemokratskih zala mogu li se izostaviti Sibir i koncentracijski logori nacističkog tipa, i ne samo nacističkog. Sve je to bila degradacija ljudskosti, a za jedan tako mali narod poput Hrvata to je bio i najveći razlog silnoga odumiranja nacije jer ga nijedno od nabrojanih zala nije mimoišlo.

To je razlog zašto sam odabrao razdoblje od pola tog groznog stoljeća, a ono je tek dio uzroka odumiranja Hrvata.

JOZO TOMAŠEVIĆ KOŠKA,

rođen 1927. godine u slavonskom selu Koški u obitelji šumara i domaćice, bio je kao desetogodišnji dječak, iskorijenjen iz bogate slavonske ravni i presađen u opori hercegovački krš upućen na školovanje u Širok Brijeg odlukom svoga oca, te župnika 2. svjetski rat proveden u Hercegovini, djelomice u Slavoniji gdje je sudjelovao u nekim operacijama NOB-a maturira u Muškoj gimnaziji u Osijeku upisuje studij šumarstva u Zagrebu. Tako su protekle četrdesete. Dvogodišnju zabranu studija, izrečene 1949., zbog političkih razloga, proveo je radno, u zagrebačkom Exportdrvu.

Pedesete su donijele prve uspjehe: diplomu, prva inženjerska iskustva u Tvornici pokućstva u Vrbovskom i drvnjoj industriji u Karlovcu te odluku, možda priliku, da se opredjeli za znanost primjene drva u građevinarstvu. U Institutu za drvo u Zagrebu ostat će od 1963. do umirovljenja 1988. godine.

Projektiranje prozorâ, tvornicâ namještaja i tvornicâ građevne stolarije, održavanje seminara o ugradbi drva u građevinarstvu, sudska vještačenja, pisanje priručnika »Drvo u podnim konstrukcijama« i »Drvena vrata europske kakvoće«, njegovi su stručni uspjesi.

Potreba za svođenjem životnih računa vraća ga u prošlost i nuka da iznova proživi razdoblja neminovno najupečatljivija u životu svakog čovjeka. Dječastvo u konviktu hercegovačkih franjevacâ usadilo je u njega vjeru u pobratimstvo svih živih bića. Rat i aktivno sudjelovanje u njemu probudio je sumnju u izabranost Čovjeka.

Kopanjem po prošlosti rezultiralo je pisanjem dviju »povijesnih« knjiga, nadahnutim osobnim svjedočenjem. »Istina o ubijenoj gimnaziji« objavljena je 1997., a »Hrvatska između dviju Jugoslavija«, plod je istraživačkog rada u odabiru povijesnih zapisa o 50 - najgorih - godina prošlog stoljeća, godina što su najviše uzrokovale odumiranje Hrvata.

I dalje nastavlja raditi na afirmaciji drva za potrebe čovjeka.